

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Daniela TŮMY : Problematika pedagogicko - psychologického poradenství na Klinice hemato-onkologie FN Motol.

151 strana textu + 6 příloh

86 titulů převážně česky psané literatury

Autor ve své práci odvážně vstupuje do oblasti, která představuje jednu z největších životních zátěží člověka a sice do oblasti péče o vážně nemocné dítě. Jde o téma pro řešitele velmi náročné a práci příznivě ovlivnila skutečnost, že autor má vlastní zkušenosti z přímé práce s nemocnými dětmi i jejich rodinami. Tak jako každý text (včetně těch odborných) vypovídá přinejmenším stejně o autorovi jako o předmětu pojednání, je i předkládaná rigorózní práce jistým svědectvím o tom, co Daniel Tůma pokládá v profesi za důležité a které sledované cíle jsou pro něj v životě významné. S plným vědomím toho, že základními nástroji pomáhajících profesí jsou osobnost a odbornost pomáhajícího, nabízí autor cenné podněty pro další rozvoj komplexního pojetí péče o nemocné dítě.

V úvodní kapitole připomíná Daniel Tůma rámec, v němž se budeme pohybovat a zamýšlí se v této souvislosti nad problematikou přijetí konečnosti života. Otevírá prostor i pro téma smrti v životní etapě generativity, kde nabývá své nejhrozivější podoby : Mohlo by zemřít mé dítě! Zajímavé jsou i úvahy o altruizmu a jeho úloze v pomáhání. Dovolím si navázat na závěrečnou myšlenku autorovu, kde na str. 27 uvažuje nad skutečností, že nechat se vést při výběru povolání vlastním altruizmem je morální. S tím je možné jen souhlasit. Problémem v profesi pomáhajícího však nebývá ani tolik nenahlédnutý altruizmus jako nenahlédnuté narcistické trauma, často altruizmem maskované. Člověk, který si volí pomáhající profesi se může, většinou nevědomě, pokoušet řešit svůj nenasytný hlad po empatickém porozumění, po vzájemnosti, po obdivné lásce těch, jimž je pomáháno.

Úvodní kapitoly ústí do stěžejní části práce, kde se Daniel Tůma zabývá pojetím a možnostmi ped.-psych. poradenství na KDHO FN Motol. Při četbě celé čtvrté kapitoly si čtenář dobře uvědomuje autorovu starost o to, aby se pro samou odbornost poradenství v nemocnicích vyhnulo nebezpečí, které zaznamenává současná medicína. Stejně jako se dnes za řadou laboratorních vyšetření ztrácí trpící pacient, může se za přetechnizovanou diagnostikou a baterií testů ztrácet trpící dítě i se svými úzkostmi naplněnými rodiči.

S autorem lze souhlasit, že poradenská práce vyžaduje patřičnou kvalifikaci a základní metodou je individuální přístup k dítěti a jeho rodičům. Zároveň je však, při dnešní vyspělosti a specializovanosti jednotlivých oborů a v takových zařízeních jako jsou dětská oddělení nemocnic, nezbytná součinnost pedagogiky, psychologie, lékařských a sociálních disciplin. Na některých pracovištích se stále dlouze a mnohdy zbytečně diskutuje o tom, kdo na podkladě své funkce a odborné kvalifikace je oprávněn poradenství poskytovat. Tůma ve své práci dokládá, že pedagog je v této oblasti stejně erudovaným pracovníkem jako psycholog. Rozdíly mezi nimi spočívají snad jen v pracovním zaměření (všímají si rozdílných aspektů v kognitivních procesech, prožívání i chování dítěte). Z tohoto důvodu mohou někdy vznikat mezi zainteresovanými pracovníky nedorozumění, která by ale měla být „užitečná“, neboť přinášejí nové informace, inspirace a obohacující pohledy. Mohou tak přispět k lepšímu uchopení celkové situace konkrétního dítěte.

Interdisciplinárnímu přístupu a koncepci práce psychosociálního týmu autor věnuje dostatek prostoru v samostatné podkapitole. Za užitečné a přínosné považují zejména návrhy týkající se složení interdisciplinárního týmu i obsahu práce jednotlivých odborníků. Tůma nezapomíná ani na nezbytnost vzájemného respektu členů týmu, etické hledisko prospěchu pacienta (tak, aby jedna odbornost nebyla akcentována na úkor druhé, bez ohledu na aktuální potřeby nemocného dítěte) atd. V souvislosti se specifikací služeb poskytovaných

psychosociálním týmem mě napadá otázka, zda se autor setkal na klinice s profesí zdravotního klauna a jak vnímá její užitečnost? Pokud jde o podobu odborného týmu, zdá se, že upřednostňuje spíše stabilní tým odborníků. Své výhody mívá i tým mobilní, který mění své složení podle individuální situace každého pacienta. Klasickou ukázkou fungující spolupráce odborníků je ale i zajištění plynulého dalšího vzdělávání poradenských pracovníků a poskytování bezpečné supervize

Pátá kapitola rigorózní práce se zabývá možnými způsoby práce s dětským pacientem a jeho rodinou. Autor se důsledně řídí systemickým přístupem v pomáhání a snaží se rozlišit aspekty pedagogicko-psychologické v poradenství a aspekty terapeutické. Jde o zajímavý pokus, který nesporně přispěl k tomu, že autor se sám zřetelněji profesně vymezuje. Rozlišením obou forem práce s klientem se zabývala řada odborníků a většinou se shodují v tom, že se oba přístupy navzájem překrývají a prostupují. Psychoterapie se možná více dotýká osobnosti člověka a vnitřních změn, které má navodit, zatím co poradenstvím se snažíme ovlivnit převedším rozumění životní situaci klienta a měnit jeho životní postavení. Za velice zdařilé ale považuji vyústění této kapitoly do ukázek a příkladů způsobů práce s jednotlivými dětskými pacienty a jejich rodiči. V této části textu Daniel Tůma nejen dokladuje, že poradenství je tvořivé dílo, ale zároveň dává čtenáři bezděčně možnost nahlédnout, že jeho pacienti se setkávají s člověkem, který je jejich osudem provází s osobním zaujetím, podněcuje je a naznačuje nové možnosti řešení jejich situace.

Závěr: Autor se ve své rigorózní práci věnuje problematice těžce nemocných dětí a možnostem poradenských přístupů v práci s nimi. Připomíná, že postoj dítěte k vlastní nemoci závisí jednak na osobnostních rysech dítěte a jednak na prostředí, v němž dítě aktuálně žije (především rodiny, ale i nemocničního personálu, širší společenské skupiny atd.). Zdůrazňuje význam reakce rodičů na onemocnění jejich dítěte a nezbytnost pomoci pro rodinné příslušníky. Posuzovanou práci považuji za velmi cennou. Přináší řadu zajímavých zjištění, inspirací a námětů pro uplatnění dětského poradenství v medicínských oborech. Rigorózní práci Daniela Tůmy doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 22.4. 2007

PhDr. Milada Votavová

